

TEKNIIKAN HISTORIAA JA NYKYISYYTTÄ LÄNSI-AFRIKASSA

Jaakko Suominen

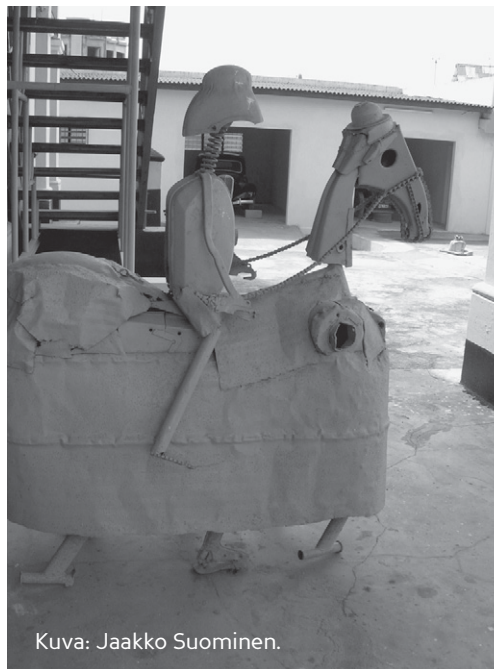
Vietin keväällä 2005 viisi viikkoa stipendiaattina Beninissä, Länsi-Afrikassa. Vierailin suomalais-afrikkalaisessa kulttuurikeskuksessa Villa Karossa, joka sijaitsee Grand-Popon kylässä Beninin rannikolla lähellä Togon rajaa. Matkani aikana kirjoitin tutkimusartikkelia nigerialaiskirje-sähköposteista ja tutustuin länsiafrikkalaiseen digikulttuuriin, muun muassa siihen, miten ihmiset käyttävät kännyköitä, tietokoneita ja Internetiä.

Tutustuin myös muihin kulttuuri-ilmiöihin ja vierailin muutamassa museossa, jotka liittyivät lähinnä afrikkalaiseen kulttuuriperintöön, uskontoon ja synkän orjakaupan vaiheisiin. Varsinaista tekniikan historian museota Beninistä en tavannut, mutta oikeastaan vahingossa törmäsin yhden kerran tekniikan ja mediateknologian kokoelmiin Musée da Silva -kotimuseossa maan pääkaupungissa Porto Novossa. Pääkaupunki sijaitsee maan itärannikolla, Nigerian rajan lähetyvillä.

Yksityinen museo oli perustettu Da Silva -suvun suureen 1870-luvulla rakennettuun kotitaloon. Suvun esi-isät olivat orjia, joiden vapautetut jälkeläiset olivat palanneet 1800-luvun lopulla takaisin vanhalle kotiseudulleen Länsi-Afrikkaan. Palanneilla oli tyypillisesti esimerkiksi rakentamiseen liittyviä käsityötaitoja, joita Länsi-Afrikasta puuttui. Palanneet suvut vaurastuivat taitojensa avulla yleensä nopeasti ja sijoittivat rahojaan erilaisiin liiketoimiin, jotka kyllä saattoivat liittyä joskus orjakauppaankin. Palanneiden

jäljiltä esimerkiksi Porto Novossa on useita enemmän tai vähemmän rapistuneita rakennuksia, joiden tyyliä kutsutaan afro-brasilialaiseksi arkkitehtuuriksi.

Da Silva -suvun vauraus näkyi suurena talona, etupäässä miesten keräilyharrastuksena ja laajoina esinekokoelmina, jotka kattoivat kirjon voodoo-esineistöä, huonekaluista sekä Afrikka-aiheisista vanhoista lehdistä, kirjoista, kuvista ja korteista, taideteoksiin, kirjapaino- ja kirjoituskoneisiin, viestintävälineisiin ja arvoajoneuvoihin. Kirjapainokoneet olivat jälkiä suvun liiketoimista. Hämmäntävää oli törmätä Rolls Royce -autoon, Harley Davidson -moottoripyörään ja muihin luksusajoneuvoihin maassa, jonka tämän päivän ajoneuvokanta koostuu pitkälti vanhoista bensinille haisevista Peugeotiteista, japanilaisista pikkuautoista sekä kiinalaisista moottoripyöristä. Yhtä hämmäntävää oli nähdä hienoja gramofoneja, radiovastaanotin sekä muutama vuosikymmen vanha televisio, kun vaikkapa televisiovastaanottimia oli Grand-Popon

Kuva: Jaakko Suominen.

Kuva:
Jaakko
Suominen.

kylässä lähinnä parissa baarissa. Da Silva-suvun kokoelmat kertoivatkin omalta tavallaan valtavista varallisuuseroista, joita Beninissä on ollut ja on yhä nykyään.

Tämän päivän Beninissä uusi digitaalitekniologia on näkyvissä, mutta omalla persoonallisella tavallaan. Internet-yhteys onnistuu parhaiten maan suurimman kaupungin Cotonoun nettikahviloissa. Joissakin niissä on nopeita yhteyksiä. Pienemmistä kaupungeista ja muutamista kylistä löytyy niin ikään nettikahviloita, mutta niissä yleensä yhteys otetaan 14,4 kilon hitaan modeemilinjan kautta. Yksityisessä käytössä Internet-liittymät ovat harvinaisia, ja CIA:n World Factbookin mukaan Beninissä oli vuonna 2003 noin 70 000 Internetin käyttäjää sekä 879 Internet-palvelinta (2004). Asukkaita maassa on 7,5 miljoonaa. Tietokoneita ei juuri ole kouluissa opettajien saati oppilaiden käytössä, joitain yksityisiä oppilaitoksia lukuun ottamatta.

Kännykät ovat yleistyneet kertoman mukaan Beninissä nopeasti parin viime vuoden aikana. CIA:n tilaston mukaan vuonna 2003 matkapuhelimia (tai liittymiä) oli Beninissä 236 200 kappaletta. Omien havaintojeni mukaan matkapuhelin, uusi tai vanhempi, oli useammin lähinnä hyvin toimeentulevien tai koulutettujen ihmisten,

tavallisesti miesten, käytössä. Kännykällä oli edelleen tiettyä statusarvoa. Liittymät olivat prepaid-liittymiä, joita myytiin teiden varsilla melkein samaan tapaan kuin välipalaruokia, hedelmiä, leipää tai nenäliinoja. Puhelinpalveluja tarjoavat telecenterit ovat niin ikään yleistyneet maassa ja sijaitsevat nekin teiden varsilla kampaamoiden, ruokatiskien ja baarien lomassa. Kommunikaatioteknologiapalvelut ovat siis kasvaneet osaksi totunnaista arjen liiketoimintaa.

Suomalaisten yhteyksien nopeuteen ja varmuuteen (?) tottunut vierailija sai nauttavastiakin vierotusoireita, kun kaikki ei toiminut tavalliseen tapaan. Suomalaisilla operaattoreilla ei matkani aikana ollut ahvenanmaalaista yritystä lukuun ottamatta roaming-sopimusta Beniniin, joten suomalainen matkapuhelinliittymä toimi maassa ainoastaan poikkeuksellisesti. Villa Karon kakkoskerroksen terassin länsipäädystä sai sopivalla säällä yhteyden naapurimaan Togo Cell -verkkoon, jota kautta hinnakkaat puhelut saattoivat onnistua. Tekstiviestejä tuli ajoittain muttei lähtenyt. Sähköpostin käyttö saattoi puolestaan kilpistyä tietokone- tai modeemiongelmien, sähkökatkoon tai jopa lentomuurahaisten ylenmääräiseen parveiluun näytöllä, näppäimistöillä ja käyttäjän niskassa.